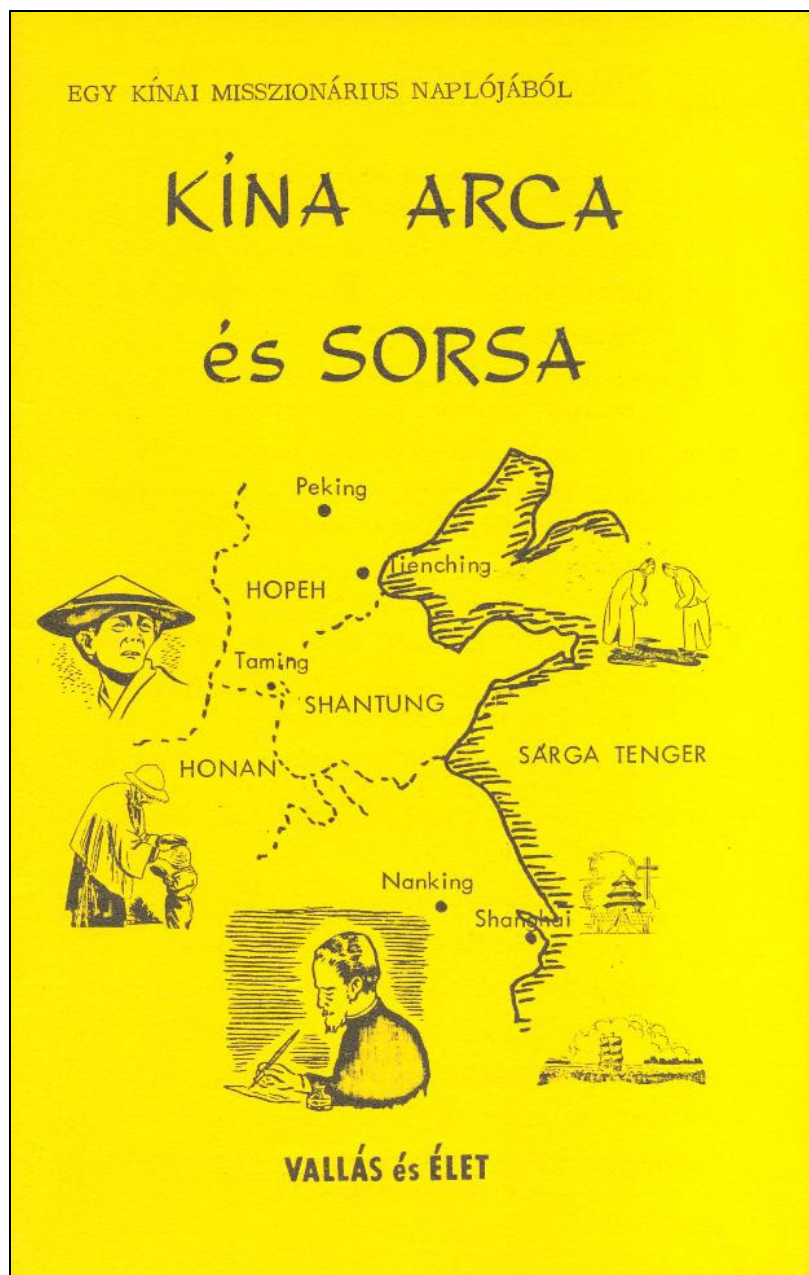

Cser László S. J.
Kína arca és sorsa
Egy kínai misszionárius naplójából

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Cser László S. J.

Kína arca és sorsa – Egy kínai misszionárius naplójából

Rendi jóváhagyással

Az itt közölt cikkek eredetileg a *Katolikus Magyarok Vasárnapjában* jelentek meg.

Cser László, jezsuita atya tíz évet töltött Kínában teológiai tanulmányaival és misszionárius munkával. Miután a külföldi misszionáriusokat kiutasították Kínából, Amerikába ment, hogy onnan segítse tovább anyagilag volt misszióstársait, akik a Fülöpszigeteken, Formózán (Taiwan) és Dél-Vietnamban folytatták tovább munkájukat.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című füzet elektronikus változata. A füzet 1978-ban jelent meg a Vallás és Élet Kiadó gondozásában. Az elektronikus változat a Jézus Társasága magyarországi tartományfőnökének az engedélyével készült. A programot lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Jézus Társasága Magyarországi Tartományáé.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Háborúra háború	4
Japán propaganda	4
A béke elmaradt	4
A vidéki misszionárius élete	5
Kínai katolikusok	5
A magyar jezsuita misszió	6
Szenvedések enyhítése	6
Tájékozódás	7
A misszionárius élete és öröme	7
Vendéglátás	8
Kezdődik a vörösök izgatása	9
A kerékpár és ellensége	9
A kínai család	10
Most egyetlen iskolánk sincs	10
Esti ima, hajnali mise	11
Taming, az otthon	12
Kelet és Nyugat	13
Közélet	14
A család	14
Műveletlenség	15
A kínai gazdag	15
Kína társadalma	15
A misszionárius helyzete	16
Misszióink központja	17
Kínai közmondások	18
Gátépítés	19
Kommunista akadékoskodás	19
Megingott keresztények	20
Falujárás	21
Ezerkétszázötven keresztény	22
Szentkenetek	24
Vallásszabadság?	25

Háborúra háború

Két hete még Shanghaiban ültem, kicsi asztal mellett, négy komoly és tudós teológiai tanárral szemben, akik vizsgáztattak.

Nem vagyok már gyerek – decemberben töltöttem be harminckettedik évemet –, de hát ez nálunk így szokott történni. Korra évfolyamtársaim között a legfiatalabbak közé tartozom.

Shanghaitól nem volt nehéz megválni. Annál is inkább, mert ez egyszer csak három-négy hónapot töltöttem ebben a bábelben.

Másfél évvel előbb, mikor az élet oly sokba került ott, hogy magyar misszióknak alig tudta fizetni tartásdíjunkat, egy évfolyamtársammal Belső-Kínába mentünk, hogy egyrészt folytassuk tanulmányainkat, másrészt az egyik legvirágzóbb misszióknak segítségére legyünk válságos napjaiban.

Az a misszió közel száz éves és végigszenvedte a boxer-lázadás borzalmait. Ezerötszáz vértanút mutathat föl, és büszke ezekre az ősökre.

Az idő azonban változott, és a vallásellenes támadások módszerei is változnak.

A kommunistáktól megszállt misszióban egyelőre nem volt remény, vagy veszély a vértanúságra. A jól megszervezett civil és katonai alakulatok azonban eltulajdonították a misszió anyagi javait, iskoláikba vonták a fiatalabb nemzedéket és mindent megtettek arra, hogy a katolikus népet elvágják misszionáriusától, és a misszionáriusokat eltávolítsák.

Akkori naplómban lejegyeztem ezeket az eseményeket, magammal vittem Shanghaiba, és amerikai barátaim segítségével részben el is juttattuk az amerikai sajtóhoz, hogy a közönséget erőnk szerint tájékoztassuk Kína olyan területéről is, melyet nem ismer. Az amerikai közvélemény nem tudta, hányadán áll Kínával.

Japán propaganda

Régebben kínai propaganda folyt a japán híresztelés ellen, hogy itt akkora a kommunizmus veszélye, hogyha a Felkelő Nap Ország meg nem menti Kínát, Távols-Kelet a kommunizmus karjaiba esik.

Japán érvelésének idején a kommunista mozgalom jelentéktelen volt Kínában. Ám a nyolcéves japán megszállás idején megerősödött japán hadsereg megszállva tartotta a nagyobb városokat, bezárkózott a gyorsan épített kis vidéki erődítmények mögé, és onnan kikitörve, portyázgatva igyekezett kiirtani a kommunistákat. Közben megfélemlítették és ölték a népet, mely évszázadokon, sőt évezredekken keresztül tehetetlen játékszere volt minden hatalmi erőszaknak.

Pearl Harbor után Amerika hadat üzent Japánnak. A szigeti harcok és Japán összelövése eldöntötte a nagy japán álm sorsát. A hiroszimai atombomba után Japán letette a fegyvert, s bár a Kínában tartózkodó többmillió japán hadsereg nem értette, miért kell megadnia magát, engedelmeskedett a császári parancsnak.

Vártuk a békét, ki ne várta volna!

A béke elmaradt

Európában már elhallgattak a fegyverek, és földre szálltak a bombázó gépek. Országok feküdtek romokban, milliók bújtak elő a védőhelyekről és pincékből, hogy megtudják, mennyire szegények és betegek, mennyire elnyűttek és szerencsétlenek lettek.

Új államformák alakultak, rend, fegyelem, élelmiszer és ablaküveg kellett nekik. – Kínában pedig tovább vágyakoztunk a béke, a mindig várt és soha el nem nyert béke után.

A győző nemzetek munkához láttak, hogy rendet teremtsenek. A legyőzöttek és megszállottak vergődve és küszködve keresték a pillanat adta lehetőségeket a talpraállásra.

Kína népe pedig tanácstalanul és éretlenül szenvedett tovább az új áramlatok és a megváltozott politikai helyzet miatt, melyből csak jobbjai értettek valamit.

Amerika talán azt hitte, hogy a japán fegyverletétel után kölcsönével talpraállíthatja és új életre indíthatja ezt a hatalmas elmaradt földterületet, de nem így történt.

Egy belháború dúlt, mely már az első napokban kezdődött.

A hivatalos sajtó csak a veszélyt emlegette, de a fegyvertelenül Mandzsúriába özönlő vörös tömegek, az ottani harcok, Észak-Kína gyors kommunizálása, katonai megszállása és civil átszervezése azt mutatták, hogy a kínai kommunizmus erős, és a Jenan-i vörös kormány nem adja föl a lehetőségeket, hogy a Chunking-i kormányt Chiang Chieh Shihvel együtt lehetetlenné tegye, és a hatalmat magához ragadva, Kínából szovjet recept szerinti kommunista államot alkosson.

A központiak vártak, mert az amerikai megbízottak csak összebékülés esetén ígérték az Egyesült Államok támogatását.

A vörösök egyre kitartóbban küzdöttek reményeikért, és Kína megint csak békétlen hónapokon át vergődött tovább történelmi útján.

Shanghaiból 1946. júniusának elején indultam Belső-Kínába, a magyar jezsuiták missziós területére.

A vidéki misszionárius élete

Itt ülök hát Belső-Kína egy ismeretlen zugában. Egyhetes utazásom napjai alatt lassanként mögöttem maradt mindaz, amit nyugaton civilizációnak mondanak. Errefelé már nincs vasút, betonház, villany és több nyelvű ember. Itt csak falusi kínaiak vannak: vörösök és nem vörösök, mindnyájan sárgák.

Új világ ez, egészen más, mint amit a nyugati ember megél, vagy el tud gondolni.

Primitív világ, de telített és gazdag.

Vajon ez a közelség nem követeli-e meg attól, aki szereti lejegyezni élményeit, hogy folytassa életének és környezetének megörökítését?

Talán csak magamnak jegyzek majd rövid sorokban, vagy hosszabb lapokon. Írásom sorsa talán az lesz, mint annyi más írásomé, pihen Pekingben vagy Shanghaiban, kis csónakból vízbe esik, vagy málló házakban egerek rágják...

Boldog és céltalan írói sors... De hát miért is akartam ezt? Miért is szeretem ezt?

Kínai katolikusok

„Bizonyára minden misszionárius kicsit hosszabban gondolkozik, ha az oltárhoz lép, hogy híveihez először szóljon” – kezdtem vasárnapi szentbeszédemet, és most, csütörtökön már úgy érzem, hogy régi, idevaló misszionárius vagyok.

A terepet ugyan még nem ismerem, de a misszionárius élet forgataga elragadott.

Vasárnap itt a központban gyóntattam, miséztem és prédikáltam. Aratási idő van, illetőleg az azt követő munkák. A gabonát szórólappal lendítik a szélnek, már hasogatják a föld homokos hátát lusta tehénnel, kis csacsikkal, vagy ekébe fogott emberekkel.

Csak harmincan voltak a szentmisén. Két keresztelésem volt.

Hétfőn már egy távolabbi kis faluban negyven áldozó volt. A következő napok is tele vannak programmal, és csak néhány órára jövök haza. Ebédelni most megfelelőbb itthon, mert a keresztyének elfoglaltak, és a vendéglátás csak gondot jelentene nekik.

A magyar jezsuita misszió

Ez a missziós terület, ahol most dolgozom, Kína Hopei tartományának déli részén, a magyar jezsuita misszió Taming-i központjától délnyugatra, negyvenöt kínai kilométer távolságra van.

A mostani apostoli prefektus építette templomát több mint tíz évvel ezelőtt. Területének egy része homokos, más része agyagos föld. Sík terület ez, akár egy asztal. Mint valami alföldi tanyavilág, úgy hat, ha kerékpáron járod a vidéket.

A földön búza, köles terem, most a nyári aratás után kukoricát és babot vetnek. A gabona, mint az alföldön, csak sokkal soványabb a föld, és a búza nem áll olyan magasan.

A kommunizmus megerősödésével a jómódú gazdák eltűntek. Vagy maguktól elmenekültek, vagy a népbíróság elvette földjük nagy részét, lebontotta várszerű téglaházukat és gabonaraktárakat.

Itteni viszonyok között még vannak jómódban élő emberek, de ez a jómód is egy az igénytelenséggel.

Kicsi, vályogból vert, itt-ott téglából épített házakban lakik a nép. Szobáik sötétek, és csak dél felé nyílik ablak. Az ablak farácsozatát vékony papír fedi. Üvegablakról erre nem tudnak. Egyedül a misszió épületeiben található meg a nyugati kultúra eme különös találmánya.

Szerepem csak segítő-lelkészi. Örülök ennek, mert bár primitívnek látszik az élet, egy ilyen misszióstelepet vezetni bonyolult mesterség. Sok tapasztalat és alkalmazkodó képesség kell hozzá! A tapasztalat csak lassan jön meg.

Shanghaiban a kínaiak nyugatosak, Pekingben a kínaiak városiak. Itt vidéken vagyunk, az igazi és átfoghatatlan óriási Kínában. Ősi babonák, szent szokások földjén, ahol egy megfoghatatlan szó megsemmisítheti azt, amit több hónapi munka épített.

A nép élete elképzelhetetlenül egyszerű, de csak messziről.

Emberek és asszonyok ruhája most nyáron egy ing és nadrág, ételük az aratás után búza-cipó, amit víz fölött gőzölnek. A cipóhoz sűrűbb köleskását, vagy híg köleslevest szűröcsölnek, és ízesítőnek sósrépa és ecetes uborka szerepel.

Itt-ott másféle főzelék is kerül az asztalra, de az étkezés alapja a gőzölt cipó és a köles.

Az emberek jelleme nem ilyen egyszerű. „Az egybefolyó sárga kínai arcok tömege” csak nyugati elképzelés. Itt is emberekből áll a tömeg, és a közügyek rendezetlensége, a nép védtelensége és kiszolgáltatottsága minden erőszaknak, megtanította őket, hogy évezredek át egyre jobban kifinomult érzékkel oldják meg a távolról egyszerű, valójában igen bonyolult életüket.

A bizalmatlanságot, gyanakvást, ravaszságot kínai hibának szokás mondani. Ha a kínai nem lenne gyanakvó és ravasz, képtelen lenne életét fönntartani.

Azt a számunkra utánozhatatlan erényt, az arc mosolya alá és az udvariasság mögé rejtett belső érzületet is a körülmények kényszerítették ki és tették Kína alaperényévé.

Ne hidd, hogy néhány évi kínai élet már följososít arra, hogy azt hidd, belelátsz az itteni emberek gondolataiba és azonnal felfedezed érzéseiket. Csak nagy gyakorlat és hosszú tapasztalat engedi meg, hogy egy elkapott szóból, egy taglejtésből megtudd, hogy a szív pontosan ellenkezőjét mondja annak, amit a szó és az udvarias mosoly kifejez.

Szenvedések enyhítése

Új munkakörömbe úgy látszik véletlenül csöppentem bele. Az elmúlt évben két misszionárius dolgozott itt. Az egyik látva a nép egészségi állapotát, lassanként betegkezeléshez fogott, és ügyességének híre szétfutott a vidéken. Bámulatos gyógyulásokról

beszéltek. Özönlöttek a betegek, és néhány hónap múlva már napi nyolcvan, kilencven betegkezelése volt.

A sok siker, a keresztények és pogányok ideözönlése, a misszionárius népszerűsége természetesen szálla volt a vörösök szemében. Minden alkalmat megragadtak, hogy valahogyan ártsanak. Mivel nem tudtak belekötni más módon a misszionáriusba, kitalálták, hogy olyan mesterséget űz, melyre adót kell fizetnie. Továbbá az eladott orvosságokat drágának találták, és megbízottjukat szerették volna a betegkezelőbe küldeni ellenőrnek.

Mivel a betegkezelő atya már különben is kimerült, és tavaly téli betegsége után gyenge maradt, előljárói a központba rendelték. Segítője vette át a misszió vezetését, és én melléje kerültem.

A kezeléseket lassan be kellett szüntetnünk a vörösök áskálódása miatt. Szerettem volna megtanulni ezt a mesterséget itt a helyszínen. Shanghaiban nem lehet elsajátítani a betegkezelést, amire Belső-Kínában szükség van. Az emberek egyformák, de az eszközök és módok változnak. Itt nem tarthatunk olyan felszerelést, mint egy városi kórházban. Azzal kell dolgoznunk, amit szegénységünk megenged. A szembajon, keléseken, az évszakonként változóan szokásos vérhas, tífusz, stb... túl bonyolult kezelésre és operációkra úgysem gondolhatunk.

Szerettem volna betegeket kezelni, de éppen azt, ami ebben a pillanatban a missziós munka mellett a legfontosabb volna: a nép egészségügyén való munkálkodást megakadályozták azok, akik mindig a nép érdekét hangoztatták.

Tájékozódás

Óram elromlott még Shanghaiban, s most nehezen tudom megállapítani, hány óra van. A nagyvárosi élet megkívánja, hogy folyton a bal csuklódra nézz az idő után. Most olyan vagyok, mint a szárazra vetett hal. Szégyellem magamat, mert bár az egész környéken nincsen óra, még a gyerekek is tudják az időt a nap járásából. A nap jó időjelző az egyszerű népnek.

Felénk nem mondják azt, hogy jobbra vagy balra, fönt vagy lent. Kelet, nyugat, észak és dél az irány. Ha katekistámmal útban vagyunk és elől megyek, az útkereszteződéseknél csak elkiáltja magát, hogy pl. „nyugatra!” Sokszor megalázottan hátranézek: könnyű neked pajtás, de merre van nyugat? A ceruzának is keleti és nyugati vége van. Tegnap egy fiatalember azt mondta, hogy egyik szemének déli részén valami betegség kezdődött, adjak rá orvosságot.

Az idő megállapítását a napról és az égtájakat gyorsan fel kell ismernem, nehogy túlságosan vadember legyek. Hiába tanultam harminckét éves koromig, félig megaszaltan az iskolapadok között, barbár vagyok és műveletlen, mert az itteni mezőgazdasághoz és szokásokhoz keveset értek.

Ha népem műveletlennek tart, igaza van. Ők nem ismerik azokat a helyeket, ahol én jártam, őket nem érdeklik azok a tapasztalatok, amelyeken végigmentem. Új életet kell tanulni, ha ember akarok lenni ezen a földrészen.

A misszionárius élete és öröme

Napok óta kint járok a vidéken kisebb, nagyobb kereszténységekben. Az ágynemű szennyes, de szerencsére nyár van és nincs rá szükségem. Ruhástól dőlök ágyra az éjfélleg tartó beszélgetések után.

Rövid az éj, mert már szürkületkor kelni kell. Ha bent alszom a szűk sárházakban, kellemetlenek a legyek, szúnyogok, bolhák és poloskák. De még nem tetvesedtem meg, ami nagy szó, mert társaim figyelmeztettek, hogy az elkerülhetetlen. Az egyetlen védekezési mód, hogy amint hazajövök, azonnal átöltözöm, és mosni küldöm ruháimat.

Heti programom a következő:

Június 23. Úrnap oktávája. Első napom új állomáshelyemen. A templomban gyóntatás, mise, szentbeszéd. Két keresztelés. Egy kisfiú, egy kislány. A kisfiú már tud beszélni, szép engedelmesen hajtja fejét a keresztvíz alá. Kérdéseimre értelmesen válaszol. Ellene mond a Sátánnak, és akarja a keresztséget. Már tud valamit a katekizmusból is. Éhgyomorral van, pedig már magasan áll a nap. Megáldoztatom, és szeretném megölelni örömben. De nem lehet, még csak meg sem simogathatom értelmes arcát. Ilyen bizalmaskodás itt nem szokás.

A szentbeszédet az Oltáriszentségről mondtam. A keresztség alatt meghatott az Egyház gyönyörű imája. Bárcsak mindig úgy maradna! Bárcsak soha ne végezném gépiesen a szentségek kiszolgáltatását!

Június 24. Keresztelő Szent János születésének ünnepe. Huszonharmadikán délután indultam útnak katekistámmal egy Tung Chang Shin nevű kis falu felé. A keresztények már régóta kérték a szentmisét. Közben több faluban megálltunk, adományokat kérni fönntartásunkra, és ha sikerül, iskola létesítésére.

Ebben az évben keresztényeink adományaira kell támaszkodnunk. A betegkezelés megszűntével semmiféle anyagi forrásunk sincs. A központból segítséget nem várhatunk, az apostoli prefektus pénztárcája üres. Ha híveink aratás után nem küldenek gabonát, télen nem lesz mit ennünk. De lesz, mindig volt még valami étel a misszionáriusok asztalán. Néha csak sovány étel, de étel. Gőzölt cipókat már most is cirok-liszttel keverjük, és ha majd a kukorica beérett, kukoricával.

Átmentünk egy nagyobb községen, és leszálltunk a falu gyógyszertára előtt. Egyszerű kis kalyiba ez, néhány aprófiókú szekrényvel, ahol többnyire növényi gyógyszereket árulnak kínai betegkezelők használatára. A gyógyszerész fia az orvos-páter segítője volt és a misszió kis kétszobás épületében betegkezelőt létesítettek volna, ha a vörösök nem akadékoskodnak.

A falu, ahol misét várnak, olyan mint a többi. A kápolna egyszerű, földből döngölt ház. Szívesen fogadnak. A termésről, betegségekről, missziós munkáról, evangéliumról és a helyi politikai viszonyokról van szó. Késő éjjel után megyünk aludni, és pirkadatkor már kezdődik a gyónás.

Megint az Oltáriszentségről és hozzá a Jézus Szíve kilencedről beszélek, mert nem messze innét egy községben szent kilencedet kezdünk a jövő héten. Megértetem velük a szent kilenced történetét és jelentőségét. Az öreg gondnok tovább magyaráz reggeli után az asztal körül csoportosuló híveknek. Bámulatos, hogy ez az öreg, ritkaszakállú ember milyen járatos a Szentírásban. A leghétköznapibb beszélgetést is szentírási történetekkel színezi és magyarázza. Öreg bölcs, akinek a valóság arra való, hogy erkölcsi elveket vonjon le belőlük.

Vendéglátás

Az öregek és a gyerekek körülvesznek, és nézik hogyan eszem. Az evőpálca használata nem okoz gondot, már régóta megtanultam. De szokás, hogy jelen legyenek: a misszionárius aránylag kevés időt tölthet velük együtt, és ha köztük van, szünet nélkül mellette vannak.

A reggeli fejedelmi. Gyűszűnyi pohárkákba csordított forró cirok-pálinka a kezdet. Kettővel lehajtatnak velem, és ég tőle a torkom, kicsordul a könnyem, olyan erős az ital.

Ugyancsak kis tányérekön három-négy féle ízesítő áll: nyers uborka ecetesen, zselatinszerű babkészítmény, tojásrántotta és apróra vágott zsíros sertéshús. Nagy tál vágott tésztát tesznek melléje, és gyönyörködve nézik, hogyan eszem. Azt hiszem büszkék arra, hogy milyen jól ellátnak. Azok is lehetnek. Ilyen reggelit nem adtak tanulmányaim közben Shanghaiban, és az elkövetkező hónapokban itt a környéken sem fognak adni. Rendesen kölesleves vagy búzaliszt-leves a főétel, hozzá vagy sózott répa, vagy uborka, ha idénye van.

Reggeli után marasztalnak ebédre, hivatkoznak a melegre, udvariaskodnak, ahogyan szokás. Mindenki tudja, hogy nem maradhatok, és nem is akarják, hogy maradjak. Nem

készültek arra, hogy ebédre is meghívjanak. Különben is, a gabona még részben csépeletlenül a szérún van, és már készülődnek is a munkára.

Kezdődik a vörösök izgatása

Hazajövök, és délután megyek ki újra egy kis faluba, mely már Honan tartomány szélén fekszik. Ez a község régebben a Changte-i olasz misszionáriusok területéhez tartozott, de mivel a misszionáriusuk több mint harminc kínai li távolságra lakik a falutól, átengedték nekünk, mert mi közelebb vagyunk. Ez a vidék tavaly víz alá került. A missziós állomás kis kápolnája még áll, mert alul téglából épült, de a misszionárius szobáját elvitte a víz éppen úgy, mint a község lakosságának házeit is nagy részben.

A víz visszahúzódása után is tovább folyt a kivándorlás, mert aki nem menekült el a víz elől, menekülni volt kénytelen az éhínség elől.

Nagy részben most már hazaszállingóztak a családok, de idei termésük is rossz. A búza magas szárba szökött, de kalásza kicsiny és magja sovány. Még este két szomszédos községbe is átkerékpároztunk, hiszen közel vannak, egy futamnyira. Meghívjuk az ottani keresztényeket is.

Már lement a nap, mire visszatértünk. A kápolna előtti szérún ütünk tanyát, mert a kis házban egy család lakik. Jó ez így, legalább nem a vörösök lakják.

Gyönyörű, csillagos ég alatt beszélgetve megtudom, hogy a falu fele keresztény volt, de sokan távol vannak még, és akad olyan is, aki a vörösök miatt fél misszionáriusával érintkezni és nem jár az évi két, három szentmisére sem.

Reggel csak harmincketten gyónnak. Aki jön, gyónik és készül a szentáldozásra. Kivéve egy szakállas, barátságos embert, aki valamikor tanító volt, és érthetetlen okokból nem hajlandó többre, csak misehallgatásra.

Nyugati keresztényeknél ez csaknem természetes. Itt meglepő, mert ha keresztény valaki, minden kínálkozó alkalommal gyónik és áldozik, vagy megszakít minden kapcsolatot az Egyházzal. Felénk, ezen a fiatal misszióterületen még idegen a nyugati keresztény országokban gyakori hitközöny.

A kerékpár és ellensége

A következő nap tervén változtatni kellett, mert a falu, ahova készültünk, éppen most csépel, és kérték, tegyük későbbre a szentmisét. Megüzentük hát Li Chao-ba, hogy kimegyünk hozzájuk, ha megfelelő az idő.

Mivel ez a falu központunktól csak négy kínai li távolságra van, ami mindössze kb. két kilométernyi út, kora hajnalban akartunk indulni, a szentmise napján.

Reggel egyik kerékpárunk megcsökönysödött. Régi bútor az enyém is, katekistámé is. A belső gumikat már agyon ragasztgatták, mert nyáron tüskés gaz lepi el az utakat, és kemény tüskéi befűrődnek a kerekbe.

A helyi viszonyok miatt lehetetlen tisztességes ragasztó gumit venni. A forró napon kerékpározva a rossz ragasztó megolvad, és a régi lyukak helyén kiszivárog a levegő.

Ha kerékpározni akarunk, valahogyan úgy kell megoldanunk a dolgot, hogy vagy kora hajnalban, vagy késő délután kell útnak indulnunk, mert most nyáron reggel kilenctől délután ötig olyan forrón tűz a nap, hogy kerékpárunk felmondja a szolgálatot.

Huszonhatodikán késő délelőtt indultunk haza, és másnap reggel hiába pumpáltuk az én hátsó kerekemet.

Gyalog indultunk a kis távolságnak, de márkivilágosodott, mire a faluba értünk.

A cséplést a nagy meleg miatt kora hajnalban és délután végzi a nép. Így mire odaértünk, sokan azt hitték, hogy nem jövünk, és a szérúkre mentek. Máskor ötven-hatvan gyónó szokott lenni, most csak huszonketten voltak.

A kínai család

Huszonnyolcadika, Jézus Szíve ünnepe Hsi Tsung-ben jobban sikerült.

Huszonkilencedike pedig Ye Ma Tsun-ban fényesen. Ez a falu is sokat szenvedett az elmúlt évi áradásoktól. De a lakosság nagy része már visszatért, és bár a kápolnát egy család lakja, az egyházi gondnok családi házába is elég sokan jöttek. Azaz tulajdonképpen csak az öreg egyházgondnok családja jött el. Bocsánatot kérve jelentették, hogy nincs itthon mindenki, mert a nagy család néhány férfitagja állatokat vásárolni nyugatra ment, de így is megvoltak harmincötven az egészen kis gyerekeket nem számítva.

Különös egy ilyen nagy kínai családba betekinteni! Egymás mellé épített kis házakban él a négy testvér. Mindnyájan nagyapák. Gyermekük már mind nős férfiak. Gyerek egész seregnyi szaladgál az udvaron: öttől hétéves fiú, lány, vagy nyolc-tíz, és majdnem minden fiatalasszony karján üldögél egy kis maszatos baba.

Harmincadikán, vasárnap Ta Li Tsun-ba megyek. A nap még magasan áll, lehet három óra ebéd után. Kis, töredék időmet breviáriumosra, újabb kiszállások megbeszélésére fordítom, és elhatároztam azt is, hogy akármilyen mozaikszerűen is, de lejegyzem tapasztalataimat. Emlék lesz magamnak, és talán azoknak is, akiket érdekel, hogyan élünk erre felé.

Most nem beszélek az évi missziós körútról, hanem csak az egyes kiszállásokról, egy misére. Ezek a látogatások a következőképpen folynak le.

Délután, ha a nap a nyugati égen már jól lehajott, rendbehozzuk kerékpárjainkat katekistámmal; ostyát, misebort teszünk a miseládjába, magunkhoz vesszük az utolsó kenetes csomagot, és megindulunk az előre megbeszélte hely felé.

Most egyetlen iskolánk sincs

A kiszállásokat vagy vasárnaponként beszéljük meg a központban, amikor a vidéki kereszténységek hitoktatói vagy egyházgondnokai bejönnek, vagy útközben meg-megállva egy rövid látogatásra a közbeeső községeknél.

Néhány évvel ezelőtt vagy negyvenöt községben volt kápolnánk és iskolánk. A gyerekek írni, olvasni, imádkozni tanultak.

Most a nehéz viszonyok miatt egyetlen iskolánk sincs. Nem tudjuk fizetni a hitoktatókat és katekistákat. Kápolnánk egy részét a vörösök, más részét, hogy ne ők lakják, keresztények foglalták el.

Ha megérkezünk utunk céljához, rendszeren az egyházgondnokok házába szállunk. Az aratási idő tart még, csak lassan szállingóznak az emberek. Először a gyerekek jönnek elő nagy kiáltozással, aztán az öregek.

Betessékelnek egy szobába, ahol rendszeren egy asztal áll a döngölt földön. Baloldalon karosszék. Hellyel kínálnak.

Legyezőt tesznek kezembe. A legyező vagy tollakból, vagy papírból készült. Ezen a vidéken sokszor egy vízivény nagy levelét használják legyezőként.

Az asszonyok dolga sietve vizet forralni. Kútból merített vizet forralás nélkül senki sem iszik. Ennek az elővigyázatosságnak évezredek tradíciója van. Most már nem is tartják számon, hogy a kút vize nem tiszta, legfőképpen azt, hogy keserű a vize, és forralás nélkül nem jó inni.

A víz még gőzölög és égeti az ajkat. Nagyokat szürcsölve kell inni az agyag, vagy módosabb házban a festett porcelán csészéből.

Amint esteledik, egyre többen jönnek. Szokás, hogy csak a férfiak lépnek be a szobába, az asszonyok kint maradnak.

Sokszor, ha a szoba kicsiny, és túl tömött gabonával, kint az udvaron, vagy a szérún ütünk tanyát.

A misszionárius elé asztalt tesznek itt is, és székre ültetik. A férfiak és gyerekek vagy állnak, vagy guggolnak.

Ez a guggolás őket úgy pihenteti, mint minket az ülés.

Egész talpuk a földön van, és órákig elguggolnak hosszú szárú, kis vaskupájú pipájukat szívogatva.

A pipa dohányja porszerű, csak kis része dohány. Mindenféle illatos és kevésbé illatos növényt kevernek hozzá, olajat, vagy salétromot, hogy égjen. Gyufát ritkán használnak. Puhavasra pehelykönnyű növényi bolyhot nyomnak, és kovakővel szikrát ütnek. A megparázslott bolyhot a pipába nyomják.

Mostanában gyakori a cigarettázó ember is. A vörösök csaknem minden faluban cigarettagyártással is foglalkoznak.

A cigarettapapírja vastag, hogy jól égjen levelet törnek bele.

Hogy miről beszélünk? Most a természerről. A föld életéről és áldásáról. Esőről és szárazságról, árvízről és cséplésről. Az Egyház dolgairól, a falu életéhez mérten. Politikáról.

Ilyenkor kibuggyan belőlük a keserűség. Mért nem jönnek a Központiak? Szidják a vörösöket. Kérdezik, mikor lesz már béke?

Ez a legnehezebb kérdés. A kínai történelem négyezer éve nem tud békéről. Itt-ott egy időre csend és nyugalom van, de csak átmenetileg. Ha nem a rablók, akkor az árvíz; ha nem árvíz, akkor szárazság; ha nem szárazság, akkor sáskajárás, de valami mindig megrontja a békét. Tegnap a japánok, ma a vörösök, holnap ki tudja, ki kínozza ezt a szegény népet?

Lassanként elkészül az estebéd. Legjobb képességeik szerint tálalnak. Ők maguk evőpálcával, tállal és gőzölt cipóval kezükben körülguggolnak, és hangosan szürcsölnek. Néha odasandítanak, hogyan eszem és mennyit.

Esti ima, hajnali mise

Vacsora után az emberek, asszonyok, gyerekek összejönnek esti imára. Ezek a sokszáz évvel ezelőtt megírt, ritmikus, éneklő hangon mondott imák messze elhangzanak. Ha sokan vannak a keresztények, gyóntatás kezdődik ima közben.

Aztán újra beszélgetés. Az asszonyok elmennek, a férfiak és gyerekek kérdeznek és beszélnek. Ilyenkor nyáron éjfél előtt senki sem tér nyugovóra.

Fent gyönyörű a csillagos ég. A tejút egybefolyó köde végigszántja, és kettéosztja az eget. Csillag csillag hátán ragyog, bágyadtan vagy szikrázó fénnel. Az arcok már elmosódtak, a hang is halkul.

Kovakövek pattannak, és a kis pipák piros tűzbogara fénylik.

– Rövid az éjszaka – mondja valaki, és lassan nyugovóra térünk.

Nekem ágyat hoznak valahonnan, és egy szalmakazal mellé teszik. Maguknak csak szalmaszőnyeget vagy gyékényt terítenek a földre. Téglát igazítanak a fejük alá, és még soká hallok töredezett szavakat. Aztán csend van, hallgat az éjszaka és a földi gond.

Másnap reggel már szürkületkor kelünk. Világoskor már kezdődnek az éneklőhangú reggeli imák. A nap még nem jött föl. Szentmiséhez öltözöm.

Jótevőim segítségéből kicsi, szép miseládám van.

A katekista előkészíti, misézem, és evangélium után prédikálok. A szentbeszédet sohasem hagyom el, hiszen most ez az egyetlen alkalom, hogy hitünk igazságairól halljanak.

A nap már fönt áll, mikor a hívek hazaszélednek reggelit készíteni. Mikor a reggelimet hozzák, nehezen fogok hozzá. Fáraszt még a gyóntatás és a szentbeszéd. Mondanivalóm van, de kínaiul kell beszélnem. És nagyon egyszerűen, nagyon világosan. Művelt hallgatóságnak könnyebb beszélni, mint tanulatlan embereknek. Az egyszerűség mindig nehezebb, mint a művészi bonyodalom.

Mire nagy búcsúzkodás és marasztalás közben végre útnak engednek, a napnak már ereje van.

Tíz-tizenegy óra után, mikor hazaérünk, katekistám is, én is úgy nézünk ki, mintha vízből merültünk volna föl.

Itthon, ha várnak a vidékről, vagy a községből jött hívek, megbeszélem velük dolgaikat. Három óra, mire ebédhez ülünk, és öt után megyünk a másik falu felé, előre meghatározott program szerint. Ilyenkor, nyáron ilyen az életünk errefelé.

Taming, az otthon

Taming, ha egész Kína térképét nézed, egy járás székhelye, a hatalmas Sung dinasztia korában épült és a tökéletesen elpusztult történelmi nevezetességű Taming mellett épült kis kereskedőváros.

Város, mert járási székhely. Mandarinja van, mert haját nyírják ott, és kis szatócsüzletekben olyan árukat is vehetsz, amit vidéken nem lehet beszerezni.

Az utolsó időkben Tamingnak két nevezetessége volt: gyönyörűen megépített városfala, és hatalmas, magastornyú katolikus temploma.

A falat a vörösök lebontották. Tizenötezer ember dolgozott a rombolásán két héten át. Háromszáz éves nagy, égetett tégláit a föld közé temették. A lezuhant téglafalakra magától ráömlött a föld. Oda a háromszáz éves kőoszlop is, mely büszkén hirdette az építő mandarin nevét és a nép áldozatos munkáját. A városfal most olyan, mint valami régi avargyűrű.

Temploma még áll. A város keleti részén lakó mohamedánok ugyan szerették volna lebontani tornyát, de eddig nem talált követőkre az eszme. Még a vörösök is húzódoznak ekkora barbárság elkövetésétől.

Tamingba menni annyi mint „a Városba” menni.

Negyvenöt li a távolság, tehát kb. huszonhárom kilométer mindössze.

Rendi előljárónk kijött meglátogatni bennünket. Magával hozott egy néhánylapos füzetet, otthoni rendtársaink értesítését munkájukról.

Nem telhetett el tíz perc, máris betűről betűre, villámgyorsan elolvastam az egészet, hogy újra kezdjem, hátha kihagytam valamit.

Íme, csupa ismerős név, egészen új, vagy még régi munkaterületen!

Íme, évfolyamtársak, akkor még tanuló rendtagok, most az Egyház munkájában friss és lelkes erők!

Milyen jó megfürdetni a lelket ebben a távoli, mégis annyira jelenvaló testvériségben!

Hallani az Egy Szív dobbanását, a közös cél, vágy és hit lángolását újra érezni!

Milyen más világban éltek ti, és milyen más világban élünk mi! És mégis, mennyire egy a mi világunk!

Egy a hit, egy az Igazság, egy az Isten. Közös az Asztal, ugyanazt az Áldozatot mutatjuk be, ugyanaz a Krisztus életünk Mestere és éltető forrása.

Van egy kimondhatatlan és különös ölelkezés a világon: az egymáshoz tartozó emberek találkozása távolságokon át Jézus Krisztus mindent átölelő Szívében.

Ha van boldogság a földön, ez az ölelkezés a boldogság.

Ez az egység az Egyházzal, a Szentatyával és a püspökökkel, az oltártestvérekkel és rendtársakkal, a világ minden táján élő hívekkel, az igazak és választottak eme seregével, s még ezen túl az összes Úrban elnyugodott idősebb testvérekkel, a szentekkel, apostolokkal,

hitvallókkal, szűzekkel és vértanúkkal, ez az egység és közösség, legmélyebb életünk és örömünk, fenntartónk és vigaszunk.

Nem vagyunk egyedül! Soha, semmikor sem vagyunk egyedül.

A mi közösségünket nem tépi szét idő és távolság, mert az időtlen és örök Istenben gyökerezik életünk.

Imáink és áldozataink, életünk minden mozzanata Benne egyesül, és a vér kapcsolatánál erősebb kötélekkel fűz egybe bennünket.

Kelet és Nyugat

Annak idején, mikor még Magyarországon voltam, azok között, akik többé-kevésbé ismerték a kínai missziók helyzetét, sokszor hallottam a kérdést:

– Mi a baj a kínai missziókkal? Valami baj van, az bizonyos. De a misszionáriusoktól nem jön kielégítő felelet.

Felelet azt hiszem jön, csak érthetetlen.

Nehéz átadni olyan ismeretet és tapasztalatot, ami a szembenálló ismeret- és tapasztalatkörétől túlságosan távol áll. Talán sikerül némileg megvilágítanom a kérdést.

Úgy érzem, eléggé benne éltem a magyar és európai kultúrában ahhoz, hogy a feleletet megkísérleljem. Másrészt hét év Kína nagyvárosaiban és legbelsőbb zugaiban, a kínai élet szüntelen közelsége, művelt és tanulatlan kínaiakkal való együttélés, pogányok és keresztények közelsége, misszionáriusok nagy számának ismerete talán megengedi a kísérletet a feleletre.

Tudnivaló, hogy Kína a császárság bukása óta rohamos fejlődésnek indult. Ez a fejlődés csak részben technikai, inkább szokásaiban és hagyományainak megváltoztatásában különbözik a múlttól.

Állami és társadalmi élete is fejlődött, elsősorban természetesen nagyvárosaiban, ahonnan egyre gyengülő hullámokban érinti a vidéket.

Kína, míg nem tudott Nyugatról, azt barbárnak és műveletlennek képzelte. Mikor egyetemi hallgatói és kereskedői elértek Amerikába és Európába, a nagy jólét különbségétől egy pillanatra lenyűgözve, csodálni kezdték Nyugat technikai vívmányait és anyagi jólétét. Arra törekedtek, hogy ezt a jólétet biztosítsák maguknak.

A nemzeti érzés csak Kína legjobbjaiban lángolt. A nép életét a családban éli le, és nagyobb közösségi tudatot csak az utóbbi időkben ismer.

A külföldről hazatérő tanuló ifjúság, látva a közélet elmaradottságát, az állami szervek erőtlenségét és a hagyományos rendszer elégtelenségét, nem látták lehetőséget felvenni a harcot a múlt elégtelen rendszere ellen.

Ha beszéltek, többnyire külföldön tették. Itt tilos volt beszélni, és a forradalmi eszmék harcosai életükkel játszottak.

Sun Jat Sen, majd Chiang Chieh Shih az élre törtek, és új életet akartak teremteni. Közbejött a japán háború, és megbénított minden munkát az elfoglalt területen, az el nem foglalt területen pedig az anyagi erők hiánya miatt csak lassan haladt a modernizálás, egyrészt anyagi erők, másrészt emberanyag hiányában.

A kínai nem nyugati akaratember. A kínai évezredekben át megtanulta az alkalmazkodás és passzivitás művészetét, ami a tradicionális önkényuralmak, továbbá keleti vérének következménye.

A nyugati emberek legkönnyebben az feledik el, hogy a kínai keleti nép. A keleti népek minden erényével és hibájával. Az angolok, és egyáltalán a nagy nemzetek a színes népeket alacsonyabbrendűeknek tartják: „a sárga faj”-nak.

A keleti vér a nyugatitól oly nagy fokban különbözik, hogy a nyugati ember öltözhet kínai ruhába, vehet kezébe evőpálcát, élhet pontosan úgy, mint a kínaiak, ezzel inkább csak meglepetést vált ki, de mélyebb megértést és érzelmi közeledést aligha fog elérni.

A kínaiak azt becsülik a nyugatiakban, ami elütő és esetleg hiányzik belőlük: nyugati frissességüket, pontosságukat, vállalkozó kedvüket, feltaláló képességüket, tudományos rátermettségüket, helytállásukat, eszméért lelkesedésüket és közösségtudatukat. Ezt becsülik bennük, de egyúttal ezért gyűlölik is a nyugatiakat.

Gyűlölik őket, mert nem tudnak eljutni a nyugati jólétre, népi természetük miatt.

Jólét? Hát olyan jólétben él Nyugat?

Kína leginkább Amerikát ismeri. Amerika pedig utolérhetetlen álmom Kínának. Az a civilizáció és kényelem, amelyben egy amerikai munkás még ma is él, nem jut csak a legnagyobb kínai városok középosztályának.

Egy amerikai farmer nagy földdel rendelkezik, állatot tenyészt, gépekkel dolgozik, legtöbbször autón jár. Van ideje pihenni, rádiót hallgathat, újságot olvashat, mozit láthat, asztala tele van tápláló és jóízű ételekkel.

A kínai kisember a vidéken döngölt agyagházikóban lakik. Jó, ha van egy kis tehene vagy öszvére. Már jó módú, ha két-három állata van. Földje kicsiny, és természeti csapások sújtják. Ha északi, félnie kell a rablóktól, árvízről, szárazságtól és sáskától. Félre nem tehet az inséges időkre, mert készletét föléli. Írni, olvasni a nép legnagyobb része nem tud. Ruházata a lehető legegyszerűbb, táplálkozása elégtelen. Húst az észak-kínai ember ritkán lát, legtöbbször csak az új év két hetében.

A gyermeket anyja addig szoptatja, míg járni nem tud. Azután a felnőttek sovány ételével kell töltekeznie.

A tejet és cukrot alig ismerik, nem is beszélve sok olyan fényűzési cikkről, melyek nyugaton használati cikknek számítanak. A közegészségügy elhanyagolt, a kínai orvostudomány nem sokat ért a sebészethez. Belgyógyászata a növényi orvosságokon kívül sokszor a kuruzslást is magába foglalja.

Közélet

A politikai bizonytalanság is megnehezíti az életszínvonal emelését. Ritkaság a becsületes közéleti ember, a népmesék tele vannak a jó mandarinokkal, akik bizony nem gyakori jelenségek.

A közhivatalokért fizetni kell, és aki pénzt áldozott érte, igyekszik kamatostól visszaszerezni befektetését.

Szállóige, hogy „jó vasból nem csinálnak szöveget, jó ember nem megy katonának.” A szegénylegények tömeges rablóbandái nem sokban különböztek a mandarinok hivatalos és rablókkal barátkozó, vagy maguktól is rabló seregétől.

A család

A zűrzavarban és rendezetlenségben mi volt hát a nép életének alapja?

A család. A pátriárkális, őszövségi családforma, ahol a nagyszülők és azok testvérei, a fiúk feleségeikkel és gyermekeikkel, le egészen az unokáig együtt éltek a fallal körülkerített kis udvaron, egymáshoz ragasztott sárházakban.

Az ősi császári rendszer egy nagy földdarabot tíz részre osztott. Kilencre egy-egy családot telepített, és a tizedik részt adózás címén a kilenc család közösen művelte a császári kincstár számára.

Ha Észak-Kínát járod, ezen a hatalmas földdarabon egy, másfél, két, vagy legföljebb három kilométerre egy kis falut találsz. Kivételek csak az árvízről elhomokosított helyek.

Ha egy faluba érve megkérdezed, milyen név van többségben ezen a helyen, kérdésed nem kelt meglepetést, hanem felelnek: a Wangok, Lik, vagy a Changok, Liuk, stb. Valaha egy család volt a falu, és csak lassan szivárogtak be oda mások.

Egy igazi pátriárkális család legalább negyven-ötven tagot számlál, de vannak családok, ahol a szétszórtakat is számontartják, s háromezer családtagról tudnak.

A rokonság is a családhoz tartozik. Az unokatestvéreket testvérnek szólítják, akárcsak Krisztus idejében Palesztina népe.

Műveletlenség

A konfucianista állameszme lehetett szép társadalmi elv a régmúlt idők zárt életkereteiben, amikor az abszolút tekintély uralkodott, és amikor az emberek hittek abban, hogy a császár atyja a nép családjának. Ma már forradalmakba bonyolódott Kína, és a nép kezd ébredezni.

Ébredzik, de tájékozatlan. Nem tud ellenőrizni semmiféle áramlatot, hiányzik tapasztalata és önálló ítélőképessége. Hiányzik műveltsége.

A vidéki művelt emberek elégtelennek találják a tanyai életet, és ha földjeik után az adót beszélni ki is járnak, inkább városokban szórakoznak. A vidéki „lettré”-k, ezek az öreg, pápaszemes, szép írásjeleket kanyarító és a klasszikusokon méléző öregurak nem számítanak, hiszen megkövesedtek és kétezer évvel elmaradtak koruktól.

A kínai gazdag

A kínai gazdag tökéletesen hasonlított az evangéliumi gazdaghoz. Nem volt igénye arra a hitre, mely lelki elmélyedést, önmegtágadást, erkölcsi tisztaságot, jótékonyágot, önzetlenséget, igazságosságot és az elnyomottak védelmét kívánja.

Pénzét úgy szerezte, ahogyan tudta. Feleséget annyit tartott, amennyit akart. Az életet korlátozás nélkül akarta élvezni. Inkább elvett, mint adott, hiszen módja volt rá.

Riccinek és követőinek módszere után a misszionáriusok figyelme a nép felé fordult. Már nem lehetett várni, hogy egy császár esetleges megtérése, vagy jóindulata népét is az evangéliumhoz vezeti. A módszer az volt, hogy a vidéket, a kis faluk milliós tömegeit kell megtéríteni, és a Kína minden sarkában dolgozó misszionáriusok munkája révén majd egyre nőnek a tömegek, és lassan egybeérnek, Kína megtér.

A módszert nem lehet elítélni, de föl kell figyelni az idők változására.

Kína társadalma

Kína társadalmi berendezkedésében nem volt nemesi, köznemesi és polgári vagy paraszti osztály. Csak gazdag és szegény osztály. Az élet változékonysága itt könnyen vitt nyomorba gazdagokat, vagy emelt gazdagságra szegényeket, akik vagy hivatalba jutva, vagy katonáskodva, vagy kereskedve, vagy rablóbandát szervezve fölvergődtek. Voltak hagyományos nagybirtokos családok, és ezek képezték a tanultak osztályát, de ez sem amolyan francia arisztokrácia, vagy angol földbirtokos réteg volt.

A fejlődő városi élet azonban megteremti az új osztályokat. Egyre szaporodik a nyugati egyetemek mintájára alapított egyetemekből kilépett, középosztályt képező városi embercsoportok száma. Az írás népszerűsítésével az újságírás, folyóiratok, képeslapok, s általában az irodalmi termékek létrehozóinak száma is növekszik. Kialakul a városi jómódú kereskedők és már új jogi kódexen nevelődő hatalmas hivatalnok tömegek osztálya. A kereskedők és iparosok mindegyre növekedő táborát és az épülő gyárak munkásainak

tömegét sem lehet kihagyni a számításból. Az ifjúság egyre inkább vonzódik az iskola felé. A családok már közösségekhez, állami, társadalmi közösségekhez tartoznak.

A modernizált élet megnyitja az új lehetőségeket a sajtón, rádión át. Ma már nem kell hónapokig kocsin zötyögni Kína egyik sarkából a másikba. A távolságok nagyok, a közlekedés elégtelen ugyan, de már óriási különbség van a múlt és jelen között.

Az új misszionáriusi módszerek kora, a nagyobb lehetőségek, átütőbb tevékenység ideje elérkezett volna, ha béke lett volna. A munka nem bénult meg teljesen, de a misszionáriusok csaknem kizárólag arra szorítkoznak, hogy tartsák, ami megvan, illetve, ne túl sok vesszen el abból, ami van.

A fejlődő bennszülött papsággal és annak kiképzésével a központi kormány területein nagy előretörés volt tapasztalható, de Észak-Kína, ahol a legvirágzóbb missziók voltak, a vörösök ellenszenvének áldozatává lett.

A misszionárius helyzete

Ha összegezzük azokat a tényezőket, melyek felőrölték a kínai misszionárius életét, elsősorban nem a hazai kultúrától való elszakadásban kell keresni az okot. Az ok inkább abban volt, hogy kultúremlékek lévén, igényeltek egy kultúrát, melyet kint vidéken nem találtak meg. A kínai falvak misszionáriusa nagyon elfoglalt ember volt. Nem rendelkezett sok szabad idővel, hiszen keresztényeit kellett látogatnia negyven, ötven faluban, és számtalan pogánnyal kellett felvennie a kapcsolatot.

Mire képezze magát? Ennek az egyszerű népnek az evangélium egyszerűsége is elég bonyolult. Idejét iskolák, kereszténységek látogatása foglalja le, testét felőrli a primitív táplálkozás, az éghajlat és a munka, és lelke kiszárad és könnyen elfásul, ha nem él teljesen együtt magasfokú életszentségben Istenével. Szórakozást nem talál másban, mint a munkában és az imádságban.

Még legjobb hívei között is éreznie kell, hogy idegen, hiszen vére és hagyománya más. Legjobb hívei ezt soha nem éreztetik vele, de lehetetlen nem éreznie. Csak mester és tanítványi kapcsolatai vannak a legtöbb esetben. Lelkitársat és barátot aligha talál az életszínvonal, a vérmérséklet és a képzettség különbözőségének nagy foka miatt.

De talán ez még a kisebb baj. Az élet bizonytalansága, a nép szenvedése, a japán betörés után következő nyolc év, s a kommunista szervezkedés sem a népet, sem a missziós állomásokat és a misszionáriusokat nem kímélte meg.

Látnia kell a misszionáriusnak, miként pusztulnak el templomai és iskolái, hogyan mennek tönkre a lelkek templomai.

A japánok sok templomot lebontottak, hogy erődítményeket építsenek belőlük. A vörösök lefoglalják a templomok és iskolák nagy részét saját iskoláik, gyűléstermek, kórházak, lakóházak céljaira.

Ám mindez csak anyag. De ott van a gyenge hitűek megfélemlített, vagy ígéretekkel félrevezetett tömege. Ahol egy misszionárius évtizedeken át verejtékezett és küzdött, hogy két, háromezer lelket kereszténnyé formáljon, ereje fogytán látja, hogy híveinek fele többé már nem tekinti magát kereszténynek. Érthető, hogy vérzik a szíve.

Igen, Isten akaratában meg kell nyugodnia. Ám az, aki éli ezt az életet tudja, hogy felelős Isten előtt azért, hogy megtett-e mindent, kihasználta-e minden időt, amikor még lehetett?

Innen-onnan néha közvetve, néha közvetlenül hallania kellett, hogy rövidesen lehetetlenné teszik. Ha beteget kezelt, vádat emeltek ellene üzérkedés címén. Ha csak hitét hirdette, nyugati kémnek és haszontalan, nem termelő embernek bélyegezték.

Nyugaton, a kommunizmustól vagy szocializmustól áthatott életben a papságnak lassanként el kellett vegyülnie a nép között és valami állást betöltve kellett dolgoznia. Kínában még riksakulik sem lehetünk. Nagy az orrunk, fehér a bőrünk, nem találunk

védelemre keresztényeink házaiban, mert a kínai nem mexikói. Ha nem kell, nem lesz vértanúvá, hanem elkerüli a nagyobb kellemetlenségeket. Amikor nem lesz más megoldás, a keresztények legjobbjai készek lesznek vérüket is ontani, mint tették a boxerlázadás idején annyi ezren, de most más a módszer. A vértanúk vére az Egyház ereje. Az új ellenség közönyt akar, nem hittedesztést.

Amikor végignézek az észak-kínai magyar misszionáriusainkon, látom, hogy bár legnagyobb részük negyven éven alul volt, vagy alig fölötte, egészségük és idegzetük azonban jó részében felörlődött a súlyos megpróbáltatások hatására. A korán megöszült fej, sovány test, kimerült arc, az egyre gyakrabban igénybevett kórházi kezelés mutatják, hogy ha a lélek kész is, a test nem bír el mindent. És az emberi kedély sem bír el mindent.

Ez a harc és felörlődés azonban csak a pillanatok borzalma. Az igazság az, hogy az Egyház nagy és dicsőséges a missziókban. Egészen közelről nézve, a keresztény élet izzadságos, verejtékes, de Istenben vigaszos és boldog a szenvedés közben is. A búza a földbe hull és elpusztul, hogy belőle százszoros élet fakadjon.

Misszióink központja

Legközelebb a missziósállomás van hozzám, ahová mint hajós a kikötőbe, gyakran vissza-visszatérek erőt gyűjteni és pihenni, tanulni és a vidéki kereszténységek dolgát megbeszélni.

Az épületek jó részét még mi használjuk. A vörösök lefoglalták hivatali célokra egyik udvarunkat több kis épülettel, s bár egyikük a napokban bizalmasan kijelentette, hogy három év sem telik bele, minden az övék lesz, azért nem ijedtünk meg.

A templom beillene akármilyen magyar község templomának. Őriz valamit a gót stílusból tornyán, de belül szabadon látszik gerendázata és nincs boltíve. A gerendák nem girbe-görbék, mint más kis templomokban és kápolnáknak, hanem szépen gyalultak.

Gondolom, jó néhány száz ember beleférne, de csak a nagy ünnepeken telik meg, mert a helyi keresztények egyrészt nincsenek sokan, másrészt a vörös izgatás miatt egy részük nem jár templomba. Különbözik is köztudomású, hogy ahol nemcsak vasárnap, hanem majdnem minden hétköznap is van mise, ott az emberek megszokták a harangozást és nemigen hallják meg a harang hívó szavát. Van egy szép hangú kis harangunk a toronyban. A templomot díszes minták ékesítik. A padok alacsonyok és nincsenek lerögzítve.

A faoltár magas, és mesteri asztalosmunka. A főoltár fölött Kis Szent Teréz hinti a rózsákat. Előtte kínai gyerekek térdepelnek. A képet egy magyar nővér festette Tamingban. Kis Szent Teréz olyan, amilyennek a szentképek mutatják, a rózsák is hasonlítanak a valóságos rózsákhoz, de a kínai gyerekeken látszik, hogy festettek, és nem élnek. A kép egyik sarkában tenger hullámain hajó füstölög. Úgy látszik a misszionárius érkezését akarja jelezni. A kép másik sarkán a templom áll kicsiben, előtte a hívők sokasága és közöttük a templom építője és e hely fáradhatatlan misszionáriusa, a mostani apostoli prefektus áll.

Mi misszionáriusok a régi kápolna átalakított házában lakunk. Ez a misszionárius tanya a legkényelmesebb az összes házaink között, a tamingi központot leszámítva. Van egy tágas fogadónk, ebédlőnk, raktárunk, vendégszobánk, és magunknak kényelmes lakószobánk.

A ház mögött kisebb kert van, ahol zöltséget termesztünk. Ennek szélén faskamra, a nyulak és – ha volna – az igavonó állatok istállója áll. A kert másik részén elkerített helyen egy sertésünk lustálkodik és kecskénk csipegeti a száraz akácfaleveleket.

Persze konyhánk is van, amolyan kínai-európai kombinált tűzhellyel. A személyzet egy oldalsó, különálló házban lakik.

A szűk utca másik oldalán volt a lányiskola és a hitoktatónők lakása. Az iskolát a vörösök lakják, a két hitoktatónőnek meghagytak egy különálló épületet.

Összesen nyolcan vagyunk. A főnököm és én a káplánja, két kísérő katekista, akikkel együtt járjuk a vidéket, egy szakács és egy mindenes, aki a kertet s állatokat gondozza, és vizet hoz a falu másik végéről, mert vizünk ihatatlan.

Az állatállomány néhány nyúlból és kecskéből áll. Ez a kecske naponta vagy két liter tejet ad! A tejben pedig sok a táperő. Nem keserű, mint az itteni kutak vize. A tej jó forrón és jó hidegen. Most nyáron, ha aludttejet akarsz, csak hagyd félnapig a lábosban. Két nap múlva pedig már túró lesz belőle. Ha türelmed van kivárni, két hét alatt csipős sajt kerül asztalodra. Ha anyagi jólétről vádolhat valaki, hát kecskénket emlegesse.

Kínai közmondások

A nyári este az emberi szív vallatója. Még a kevésbeszédű emberek is feloldódnak a nap gondjai után, kint a szabadban, egymáshoz tartozó emberek közösségében.

A kínaiak sokat és jól beszélgetnek. A legjobb beszélői a világnak. Még az egyszerű nép is mindent átélve, kifejezően közli mondanivalóját.

Minden nép gazdag közmondás kincset tud fölmutatni. A kínai nép régi, azért többezeréves közmondásokat használ. Meglep a kifejezés tömörsége is. Gyakran hallok négyszótagos közmondásokat.

Ezek a közmondások részben megegyeznek a mieinkkel, hiszen az örök népi lélek hozta őket létre.

Azt, hogy „Ki mint vet, úgy arat” a kínai pontosan így mondja.

„A szó elszáll, az írás marad” latin eredetű „Scripta manent”-je is hasonlóan hangzik.

Mondják: „A baj nem jár egyedül”. Mondják azt is: „Ember tervez, Isten végez.”

Hallottam többfelé, hogy „Nem zörög a haraszt, ha a szél nem fújja” és „jobb későn, mint soha.”

Vannak közmondások, melyek gondolat-tartalomban megegyeznek a mieinkkel, de a kifejezésmód más.

Azt, hogy „Egységben az erő”, itt így mondják: „Egy gyapot szál nem ad fonalat, egy fából nem lesz erdő.”

„Nem esik messze az alma a fájától” kínai változatban: „Sárkánytól sárkány, főnixtől főnix születik, kis patkány is tud lyukat fúrni.”

„Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok” közmondást itt így hallom: „Jó szomszéd jobb segítség a távoli szülőnél.” „Kákán csomót keresni” itt „Csontot keres a tojásban.”

Aki „Más ajtaja előtt söpör” az olyan, mint „Kutya, ha patkányt kerget.” (A kínai kutyák közt nincs rókat, vagy patkányt fogó foxi.)

„A falnak is füle van” itt így hangzik: „Nincs az a fal, mely át nem engedné a szellőt.”

„Vak tyúk is talál szemet” változata: „A vak macska döglött patkányt talál.”

Türellem rózsát terem – „Csiszolással lesz tű a vasból, türelemből a siker.”

„Közös lónak túros a háta” – „Közös házba becsurog az eső, a közösen használt ló sovány.”

Vannak közmondások, melyeknek magyar változata hirtelen nem jut eszembe. A közmondással úgy van az ember, hogy távol a néptől könnyű feledni, mert az írástudók ajkán ritkább, mint a nép nyelvén.

A közmondásokban járatos ember azonban bizonyára fölismeri ezeknek a kínai mondásoknak magyar változatát:

„Könnyű kereskedni, nehéz jó barátot szerezni.”

„Többet ér a befejezés a jó kezdetnél.”

„Hosszú úton ismered meg a ló erejét, hosszú ismeretség mutatja meg az emberek szívét.”

„Ami távol van szemtől, távol van a szívtől is.”

„Amit egy szív elindít, azt négy ló sem húzza vissza.”

„Ha a fatörzs nem mozdul, hiába mozognak a levelek.”
„A jónak nincs híre, a rossz ezer kilométerre szétfut.”
„Egy kéz nem elég tapsra.”
„A lusta gyors az evésnél.”
„Az emberi szív olyan, mint a kígyó, mely elefántot akar nyelni.”
„Amit hallunk hamis, amit látunk igaz.”
„Jó vasból nem csinálnak szeget, jó ember nem megy katonának.”
„Egyszerre nem lehet két hajóra szállni.”

Ezek a közmondások népi jellemet és fölfogást árulnak el. A katonáskodásról mindenféle ismert mondás Kínában a legutolsó időkig igaz volt. Különösnek hangzik, de nagy igazságot takar ez a szólás. Szegény legény, rendőr és katona a leglenézettebb ember volt, és jogosan, mert akinek volt miből élnie, nem ment ilyen pályára.

Gátépítés

Néhány nappal ezelőtt kis eső esett. A felnőttek nagyobb része a kibújt kukoricát kapálja. Ma reggeltől kezdve minden faluból a tizennyolc évet betöltött és ötven éven aluli férfilakosság gátvédésre megy, a minket körülbelül tíz, tizenöt kilométeres félgyűrűben körülövező folyó gátjának megerősítéséhez. Ez a folyó nem nagy, de már jól benne vagyunk a július hónapban, és tizenötödike után várható a nagy nyári esőzések megindulása.

Erre az esőzésre nagy szükség van, hiszen ilyenkor esik le az évi csapadék nagyobb része. Néha napokon át úgy zuhog az eső, mintha dézsából öntenék. Legtöbbször egy héten belül több napig szitál, szünetel, újra zuhog az eső. Az utakat csak gyalog lehet járni, bokáig süppedve sárba, és térdig vízben.

Ilyenkor ez a különben nem nagy folyó megdagad, és ha a gát elégtelen fékentartására, a falvak sorát árasztja el. A házak nagyobb része dögölt fal vagy vályog. Hangos robajjal omlanak össze egymás után. A lakosságnak ki kell költöznie más vidékre: távoli rokonokhoz, vagy ismerősökhöz. Lehet, hogy ilyenek hiányában céltalanul nekiindulnak valamely irányba. Az árvíz tönkreteszi a nyári vetést, és ha a nyár eleji aratás nem volt nagyon jó, következik az éhínség.

Ez a gátverő' munka előreláthatólag egy hétig fog tartani. Ma, pénteken ki kellett volna mennem egy távolabbi községbe, de üzentek, ne jöjjenek, nem lesz ember.

Kommunista akadékoskodás

Itthon vagyok hát, házörzőnek. Főnököm kiment, mert egy megkezdett betegkezelő segélyhetet kell becsukni és a lakosságot megnyugtatni. A keresztények nehezen nyugszanak majd bele abba, hogy nem lesz többé betegkezelés, hiszen annyi a beteg, és a misszionáriusok orvossága olyan gyorsan gyógyít. Néhány vértisztító injekció, néhány szemcsepp, kinin, aszpirin, egy vágás a gennyes daganatokon csodákat művel. A legegyszerűbb nyugati betegkezelés gyorsabb és biztosabb hatású már a sebek tisztántartása miatt is, mint a kínai orvosok szennyes tűszurkálása.

Most, hogy itthon vagyok, minden félórában jönnek, és betegkezelést kérnek. Az orvoslásban legjáratosabb, tavaly itt tartózkodó misszionáriusnak Tamingba kellett mennie a vörösök áskálódása miatt. Hogy kikerüljünk minden összeütközést, én, az új ember nem nyúlhatok betegekhez, főnököm pedig néhány megkezdett kezelést befejez, s itt-ott keresztényeinknek ad orvosságot és egy-egy injekciót. A pogányok segítségéről le kell mondanunk, mert ha elárulják a vörösöknek, hogy kezelést kaptak, újabb kellemetlenkedés, adóztatás, esetleg kiutasítás vár ránk.

Megingott keresztények

Az egyik hitoktató reggel bekopogott, hogy anyja beteg, és haza kell mennie. Íme, egy tipikusan kínai eset és eljárás mód. Azt mondta, húga jött érte. Anyja néhány napja beteg, helyzete súlyosodik. Haza kell mennie, és otthon marad még csak nem javul a beteg állapota. Kis húga mellette kicsit éles hangon kikottyantotta:

– Ha pedig nem javul, nővérem nem jön vissza.

Ez mind jól hangzik így, de az utolsó megjegyzés sokat elárul. A hitoktató elégedetlen valamivel. Éspedig: tegnap utalták ki havi járandóságát: kukoricát, babot, stb... A kukoricát és babot nehéz most eladni, mert mindenki búzát őröl cipónak.

Elégedetlensége részben talán jogosult, de a misszió helyzete is nehéz. Ezen túl, úgy vettem észre, más baja is van.

A falu fiatal leányai között egyre jobban terjed a szabadosság szelleme. Lenyíratják hosszú hajukat, könnyedebben mozognak, és viselkedésükben bizonyos könnyelműség látszik.

Ha valaki, hát mi vagyunk hívei Kína modernizálásának, de az az erkölcsi szabadosság, amit a kommunisták hoznak, nem építő erő, hanem mételye minden tőlük megszállt vidéknek.

Úgy látszik, a mi hitoktatóink is megingott kicsit, és nagyobb szabadságra vágyik annál, amit állásában követnie kell.

Mint egy helyütt említettem, a kínaiak nem túlságosan akaratabberek, és bár óriási tapasztalatuk van a megszokott életkeretekre vonatkozóan, minden új áramlat és megmozdulás készületlenül találja őket.

Egyszerűen elvesztik a fejüket, nem gondolkoznak, és vakon esnek olyan hálókba, melyekből vagy nem tudnak szabadulni, vagy csak későn szabadulhatnak.

Egy vallásosan nevelt lány, ha szülei pogány férjet választanak neki, és ha le kell mondania gyermekei katolikus neveléséről, sőt ha második, vagy harmadik feleségnek is adnák, abban az esetben, ha szép ruhákat, kis ékszerdobozt, pirosítót és púdert tesznek köréje, elveszíti fejét, és igent mond. Megszédül a cicomától, büszke lesz ruháira, föléje került társnőinek, akik egyszerűbben öltözködnek, s a többivel nem törődik.

Ez természetes következménye a kínai nevelés egy nagy hiányának. Otthon, a családban nagy a fegyelem és erkölcsi szigor. Az asszonyok nem étkeznek együtt a férfiakkal, mások előtt még csak nem is beszélnek egymással. Ha valahová menniök kell, a férfi elől megy, utána öt-hat lépésre az asszony.

Ha beszélnek, hangosan kiabálnak egymásnak, hogy mindenki hallhassa, miről beszélnek. Idegen még csak nem is érdeklődhet egy férfinál felesége után.

Fiatal, eladásra váró leányok, vagy házasságra készülő fiúk között az érintkezés szigorúan tilos. Ha házasságról van szó, azt a két család idős tagjai intézik el egy közvetítő szerepeltetésével. A vőlegény és menyasszony nem is látják egymást. Első találkozásuk házasságuk megkötésének percében van.

Ezen a sok részében változtatni való szokáson a vörösök radikálisan kívánnak változtatni. Szovjet mintát követve, a másik véglet felé sodródnak. A konfuciusi középutat éppen úgy megvetik, mint az összes kínai hagyományokat és mint a kereszténységet is. Ugrásszerűen új életet akarnak teremteni, máról holnapra.

Fiatal agitátoraikat és kiképzett embereiket csak a nép józansága és nehezen mozduló lassúsága akadályozza.

Falujárás

Délután öt óra van, a júliusi forróság még éget. Három faluba kell mennünk megbeszélésekre: Lu Tsun, Ho Phu An, Se Jen a nevük.

Katekistám jókedvű, madarat lehetne fogatni vele. Nincs még nagy tapasztalatom a misszió segéderőit illetőleg, de sokat hallom, hogy vigyázni kell ezzel a fiúval. „Modern gyerek”, magyarázta nagyanyja, mikor egyszer náluk voltam látogatóban. Modern annyiban, hogy ellenállhatatlanul vonzza minden, amit még nem látott. Ha szobámba lép, első dolga, hogy szemét végigszalasztja asztalomon: van-e ott valami új, amit még nem látott. Azt kezébe veszi, kérdezi használatát, és nem egy esetben el is kéri. Nem látom, miért „modern” tulajdonság ez, hiszen együtt született ezzel a néppel néhány ezer évvel előbb.

Olyan helyeken, ahol ritkán fordul meg misszionárius, érzem a nép, különösen a gyerekek szorongó, sokszor rémült, kutató, vagy a bátrabbaknál felcsigázottan kíváncsi tekintetükről, hogy úgy néznek rám, mint valaha én a pesti állatkert tigriseire, fókáira, pumáira, tevéire és kobráira. Szorongó félelemmel az ismeretlen előtt, és iszonyú kíváncsisággal, színező gyerek-képzeletem bástyái mögül.

Katekistám fiatal ember, s bár házas, mint majdnem mindenki tizennyolc év előtt és mindenképpen tizennyolc után, gyerek maradt. Nem mintha az öregek nem lennének gyerekek! Azt hiszem megtaláltam a kínai jellem legegyszerűbb és legalapvetőbb megnyilvánulását: a gyerekességet. A nyolcvanéves aggastyán is gyerek, csak nagy tapasztalatú gyerek.

Hogy katekistám miért jókedvű, nem tudom. Azok az emberek, akik kedélyesek, ritkán tudnak erre felelni. A rosszkedv okát könnyebb megtalálni, mint a jókedvét. Sokszor talán csak azért vagyunk jókedvűek, mert szervezetünk teljes összhangban dolgozik, egészségesek vagyunk, és gyomrunk se nem túltelített, se nem üres.

A távolság húsz li, azaz kb. tíz kilométer.

A cirok már embermagasságon is fölül áll és haragoszöld, friss színe megszínesíti a tájat. Itt-ott egy kutya ugrik felénk, de ez szinte jólesik. A japán megszállás idején a bujkáló vörösök kiirtottak minden kutyát, nehogy árulóik legyenek. Most már nem irtják, ők lettek az urak, nem kell féltetniük életüket.

A falvak is szebbek, mint régebben. Néhány évvel ezezelőtt, ha erre jártam, sok csupasz falu feküdt a szemhatáron. A japánok és a velük együtt dolgozó szedett-vedett népség kivágta a fákat. A büntetőexpedíciók pedig fölégettek sok falut és lebontottak sok téglaházat, hogy a téglát erődítmények építésére használják.

Az élet a japánok elvonulása óta nyugodtabb lett.

Az a falu, ahol először leszállunk, Lu Tsun. Mindössze egy család keresztény itt, az sem teljesen. Csak négyen a családból. Kettő vidéken van. Meglepetten fogadnak, de egy néhány nappal később mondandó szentmise tervébe szívesen beleegyeznek. Csak sajnálják a misszionáriust, hogy ilyen kis dologért annyit fáradozik.

Magyarázzuk, hogy ez a misszionáriusnak öröm, és nem fáradság. Négy jó keresztény többet ér, mint egy sereg lanya, vagy hitehagyott.

A következő megállóhely nem messze van innen: Ho Phu An-ban azonban nem találjuk otthon az egyházigazgatót. Csak vak felesége és idősebb lánya jön elénk. Kimegyünk a szérűre, megbeszéljük ott is a misét. Itt is kevesen lesznek, talán tizen, tizenketten.

Most már sietünk tovább, mert büszkeségünk helye következik.

Iskolát látogatunk!

Három évvel ezelőtt itt negyvenöt iskolánk volt. Missziós iskola, ahol a gyerekek írni-olvasni és imádkozni tanultak. A napi program egyrészt katekizmus, másrészt világi tudományok elsajátítása volt.

Tavaly egyetlen iskolát sem sikerült nyélbeütni a megváltozott helyzet miatt. Az iskolához pénz kell, mert fizetni kell a tanítót, vagy tanítónót. Az iskolához továbbá épület is kell, és meglevő kis házainkat, kápolnáinkat a vörösök kisajátították iskolának, vagy gyűléshelynek. Kint írás függ: „idegeneknek tilos a bemenet!” Mi vagyunk ezek az idegenek: a katolikusok, a kínai és magyar misszionáriusok, akik felépítettük azt.

Ez a kis Si Jen-i iskola is a hitoktatónő házában nyílt meg. Bár tanítási idő volna, csendes a szoba. A hitoktatónő kézimunkázik.

Magyarázza, hogy aratás után a gyerekek vagy dinnyét őriznek, vagy rokonokat látogatni mentek. Összesen tizenkét gyerek járt iskolába. A tanév rövid: csak két hónap. Nyomorúságos helyzet, de a falakon szép képek függnak az őszövecség, az újszövecség, meg a parancsolatok tábláival.

Előkerül négy-öt kisgyerek. Megrohannak szentképért és éremért. Szentképem nincs, érmet tudnék adni, de kevés van belőle, s azt a keresztségre tartogatjuk. Legalább az új keresztények kaphassanak egy érmet.

A gyerekek azért jókedvűek maradnak. Rohannak vize forralni, és valami köles-teát szolgálnak fel. Buzgón csurgatják a csészébe.

A nagy igyekezettől fele az asztalra és a földre csurran, de az nem baj. Van hely bőven, ahova folyhat. Egy hatéves kislány legyezőt kap elő, amint látja, hogy gyöngyözik a homlokom. Olyan szelet vág, hogy majd kirepülök a szobából.

Már alkonyodik, sietni kell hazafelé. A kis cérnaszál utakon, ha ránk esteledik, nem tudunk kerékpározni. Az én első gumim, a katekista hátsó gumija üres. A szokásos pumpálások. A falutól két lire újra üresek a gumik. Újra pumpálunk. Két perc múlva újra. Nem érdemes. Toljuk a gépeket és beszélgetünk.

Az esti levegő lehült. Az utat egyre bizonytalanabban látjuk. Mire hazaérünk, már ragyog a csillagos ég. Otthon azt hitték, valami baj ért bennünket. Például, hogy a vörösök kölcsönkérték kerékpárunkat, és visszaadják soha-napján.

Amikor hazaérünk plébános uram öröme nagy. Talán nem is miattunk. Inkább azért, hogy ha üres gumikkal is, de hazaértek a kerékpárok.

Ezerkétszázötven keresztény

A terület, ahol ketten dolgozunk nem nagy. Mindössze ezerkétszázötven keresztényt gondozunk.

Két-három évvel ezelőtti statisztikák ugyan háromezernél több megkereszteltről beszélnek, de ezek részben meghaltak, kivándoroltak, jó részük pedig, valljuk be őszintén, visszasüllyed a pogányságba. Ha a misszionárius évente néhányszor a faluba megy és nem jönnek el a szentmisére, ha a misszionáriussal nem találkoznak, kerülnek, ha utolsó, súlyos betegségükben sem kérik a betegek szentségét – vajon milyen keresztény életet élnek?

Már XI. Pius pápa és XII. Pius is sokat írt és beszélt a Katolikus Akcióról és annak szerepéről.

Úgy látom, ennek hiánya nálunk a legnagyobb baj.

Nem mintha a misszionáriusok nem tennének állandó erőfeszítéseket a világiak apostolkodásának megindítására!

Valami rendkívüli tény szegi itt szárnyát minden ilyen kísérletnek. Míg minden kis községben ha csak néhány család volt is keresztény, imaikola gondoskodott a gyerekek hitoktatásáról, addig ment valahogy. De most anyagi erők hiánya, továbbá a vörös megszállás és az ezt követő túlságos féltékenység és óvatosság miatt nemcsak a hitterjesztés vált lehetetlenné – a pogányok félrehúzódnak és kerülnek minden érintkezést a misszióval – még a keresztény községek is évről évre süllyednek lefelé.

Ahányszor kint járok, mindig megemlítem, mennyire fontos volna, hogy ilyen körülmények között a szülők maguk oktathák gyerekeiket. Hiszen a nyári estéken csoportosan üldögélnek kint a szérún, a gyerekek éjfélig a felnőttekkel vannak. Miért ne beszélhetne egy egyházgondnok, egy volt tanító a fiúknak; egy régebben hosszú éveken át alkalmazásban levő hitoktató a lányoknak a vallási igazságokról?

– Reménytelen kísérlet. Jó volna, mondják, jó volna, de senki sem tesz semmit, hogy a „volna” helyébe „van” kerüljön.

Különös tény, hogy míg a szülők, akik buzgón gyakorolják vallásukat és minden alkalommal eljönnek a misére, sőt a szomszédos falvak miséire is, a szülők, akik pontosan tudják az énekeket s elmondják a reggeli és esti imákat, ismerik a miseimákat, tudják a katekizmus minden szavát, jól és komolyan végzik a hagyományos szentgyónást, képtelenek arra, hogy fiaikat és lányukat csak kicsit is bevezessék a hitéletbe.

Nemegyszer találok buzgó családot, ahol tizenéves éves fiúk, ha gyónni jönnek nem tudják, mit kell csinálni, nem tudják a Miatyánkot és Üdvözlégyet, sőt néha még keresztet vetni sem tudnak.

A Shanghai-i misszióról hallottam, hogy a térítés legnagyobb akadályai azok a keresztény családok, melyek háromszáz év óta gyakorolják hitüket és minden újkeresztényt lenéznek. Az érdeklődő pogányoktól pedig visszahúzódnak, és ha azok mégis megkeresztelkednek, csak ímmel-ámmal veszik be őket maguk közé, és szüntelenül éreztetik velük, hogy „csak” újkeresztények.

Ezt a százéves Shienhsien-i misszióban magam is tapasztaltam.

Sértő fölényel beszéltek az „újkeresztények”-ről, akik lanyhák és tudatlanok.

Abban a régi misszióban sok falu majdnem teljesen keresztény. Az a néhány pogány család, mely velük él, már hetven éve pogány, és nincs is remény, hogy keresztényekké legyenek. Van egy teljesen katolikus község, melynek körzetében egyetlen faluban sincs keresztény.

Egy este itthon a katekisták közé ültem, míg vacsoráztak, és megemlítettem ezt a tényt. Ahelyett, hogy helytelennek tartották volna, még tovább magyarázták, mennyire így van ez, és mennyire nem lehet változtatni rajta.

Az Egyház kezdetén a hitelesítést nemcsak a papok, hanem maguk a keresztények is végezték. Egy nagy család feje, ha megtért, házanépét és szolgálókat is igyekezett megnyerni annak a Krisztusnak, akiben föltétlenül hitt.

Nálunk gyakran megesik, hogy a család egy része keresztény, más része pogány éveken át. Néha a pogányok nem akarnak megkeresztelkedni. Néha nem nagyon húzódnának, csak tudni szeretnék, mi az a kereszténység. És ha történik valami, legtöbbször a keresztény családtagok megkérlik az atyát, nézzen utána és beszéljen a pogány családtagokkal. Ők maguk nem oktatják őket, nem nagyon beszélnek hitükről.

Hiányzik a hit mély átélése? A meggyőződés az igazságról?

Nem szükségképpen.

Hiányzik a család tagjaiban és a családokban is a másokkal való foglalkozáshoz szükséges erő. A családok zárt élete megakadályozza, hogy más családok ügyével foglalkozzanak. A félelem, hogy mit szól a másik, a félelem, hogy vajon jól mondom-e a hit igazságait, a bátortalanság a kiállásra és a kezdeményezés hiánya azok az akadályok, ami miatt különösen a mostani helyzetben a misszionárius egyedül marad.

Ezerkészsötven keresztény kevés. Egy pap könnyen elgondozza őket, ha úgy nagyjából együtt laknak.

A mi helyzetünk azonban az, hogy több mint negyvenöt községben élnek híveink szétszórva. Van hely, ahol csak egy család, van hely, ahol csak fél család, mindössze három ember.

Szívesen látogatnánk végig a legkisebb keresztény sejteket is legalább havonként, de ez megint akadályba ütközik.

Ha kimegyünk, délután kell mennünk, hogy este beszélhessünk a hívekkel. Reggel misézünk, prédikálunk és gyóntatunk.

Egy vacsorát és egy reggelit, továbbá éjjeli szállást kell felajánlaniuk. A kicsi vályogházak szűkek, kormosak. Az ágyneműt soha nem mossák. A valamikor fehér paplanok koromfeketétek, telve poloskával, bolhával, tetűvel. Ha a misszionárius jön, nem alhat a szobába épített földágyon, a család többi tagjaival együtt.

A vacsora és reggeli nagy gondot jelent, mert a legszegényebb helyen is becsületkérdésnek látják, hogy jól szolgáljanak fel.

Nem tudják szegények, hogy nekünk egészen mindegy: kölesleves kukoricalepénnyel, vagy ujjnyi vastagon vagdalt tészta gőzölt búzacipóval kerül-e az asztalra. Szokás az is, hogy ha törik, ha szakad, tojásrántottát készítenek, mely kemény és sóatlan. Valahol hallották, hogy a külföldi misszionáriusok szeretik a tojásrántottát, és minden tiltakozást csak udvariasságnak vesznek. A lakásszükséget szégyenlik. Mivel iskoláinkat és templomainkat lefoglalták a vörösök, egy családnál kell az istentiszteletet végeznünk.

A szoba szűk, a hívek fele kint szorul. Nem is mindenki megy szívesen éppen ehhez a családhoz. Ha kápolna van, a misére jövők száma néha kétszerese a magánházi miséeknek.

Ezek a kis terhek úgy oldhatók meg számukra legkönnyebben, ha a misszionárius nem jön. Nekik is csak gond, és úgy gondolják, hogy a misszionáriusnak is csak fáradtság.

Emlékeznek még a régebbi időkre, amikor a hithirdető lovaskocsin utazott. Étel ládát hozott magával és ágyneműt. A templomba lépve megáldotta a híveket, és ha beszéde tökéletlen volt, a katekista tolmácsolta szavait. Szentmisék után a misszionárius szentképet, érmeket, esetleg pénzajándékot osztott.

Most más világ van. A rettenetes kínai „arc” kérdés sok kárt okoz. A misszionáriusok nem azok a nagyurak többé, akiket büszkén mutathattak a pogányoknak. Ők maguk többé nem a pénzes, szép épületekben lakó, előkelően öltöző és magas életszínvonalú misszionárius hívei, hanem csak annak a szegény Egyháznak a tagjai, mely vergődve küzd életéért egy zavaros korban, az egyre hatalmasodó más világnézetek forgatagában.

Ha tudnák, hogy éppen most válik el kereszténységük értéke! Ha tudnák, hogy éppen most tartoznak az igazi Egyházhoz, melynek fénye és gazdagsága elsősorban belül, a kegyelmi élet mélyén és a krisztusi sorsközösségben van.

Az a sokszáz keresztény, aki lassankint megérti ezt, igazán keresztény. Jobban keresztény, mint nyugaton azok, akik egy többé-kevésbé keresztény társadalomban, még az ellenségekben is föltalálható keresztény hagyomány légkörében csendesen sodródnak a keresztény áradattal.

Aki itt jó keresztény, az az ár ellen úszik. Az egyre vadabb ár ellen!

Szentkenetek

Derék Shanghai-i dogmatanárunk feszülten ünnepélyes arca kissé ellágyult, amikor a szentkenetről szóló előadásának vége felé közeledett.

– Különös – mondta halk, majdnem meghatott hangon –, hogy ez a szentség milyen fontos a missziós területeken. Hiszen az életben elkallódott, szentségekhez ritkán járuló, bátortalan hívőt az utolsó pillanatban Istenhez forrasztja, és lelkét, mely talán az üdvösség elvesztésének veszélyében volt, megmenti. Legyenek azon, hogy bármikor, bármely körülmények között hívják a szentkenet kiszolgáltatására Önöket, mindig jókedvvel, azonnal siessenek, távolságot, nehézséget, életveszélyt sem véve figyelembe. Mint tudják, misszionáriusnak ritkán adatik az a szerencse, hogy a szentkenet szentségével megerősítve

haljon meg. Sok misszionárius munka közben, hirtelenül ad számot sáfárkodásáról, vagy a misszionárius társ lakóhelyének messzesége fosztja meg őt ettől a vigasztól.

Ha buzgó apostolai lesznek a betegek szentségének, bizonyára megkapják a kegyelmet a jó Istentől, hogy ne nélküle búcsúzzanak el e siralom völgyétől...

Mikor ezeket a szavakat hallottam, arra gondoltam, hogy bár csak nyolc éve vagyok Kínában, mégis mennyi hirtelen halálról hallottam a misszionáriusok között. Egyik elesett, és nem állt föl többet házának ajtajában, a másik íróasztala mellett, a másnapi szentbeszéd készítése közben dermedt halálba. Volt, aki szentmiséjének utolsó könyörgése közben esett össze. Egy amerikai misszionáriust a rablók lőtték le, amint kilépett ajtaján. A Kaifeng-i pulpököt is lelőtték, két papjával együtt, és a kútba vetették. Egy évfolyamtársam, aki csak két éve jött Kanadából, egy szeszélyes japán altiszt pisztolyának esett áldozatul...

Voltak megrendítő szentkeneteim, melyekért a világ végére is elmennék, ha újra előfordulnának. Öreg, sípoló mellű aggastyánok, akik csak az Útravalóra vártak, hogy lecsukhassák lázban égő szemüket. Kommunisták, akik nem tudtak meghalni, míg számadásukat el nem végezték az utolsó szentgyónásban...

Vallásszabadság?

Már hosszú idő óta nem jegyeztem, bár talán érdemes lett volna írni valamit. Mivel misszionárius vagyok és küldetésem a kínai néphez nem más, mint az evangélium hirdetése, jegyzeteimmel nem akarok ártani annak a népnek, mely most kommunistái miatt nehezen érdemelheti meg rokonszenvünket.

Érdemes volna megírni egy helyi kommunizmus történetét és apró részleteit, a nép és a missziók megaláztatását és szenvedéseit.

Gondolom, megírták vagy megírják mások.

A kínai népet sokkal többre becsülöm, mintsem ezt az átmeneti zavaros helyzetet megörökítésre méltónak találnám. Az a pogány nép, mely olyan erkölcsi- és igazságérzékkel bír, mint a kínai, ki fogja nőni magából ezt a becestelen korszakot, amikor naplopó és tétlen, máskor biztosan rablással foglalkozó csöcselék állami életet akar vezetni. A keveseknek és erőszakosoknak, az igazságtalanoknak és jólétre vágyóknak ez a csoportja el fog tűnni, mert ha nem, Kína még nyomorultabb, még tehetetlenebb, még reménytelenebb földrész lesz.

A nép egészséges józansága nem fogadja el a szép szavak és ellenkező cselekedetek valóságát. Most tűr és vár. Türelme talán nemsokára legyőzi azt a kisebbséget, mely kommunista elvek hangoztatásával és a szabadság, testvériség, egyenlőség jelszavával csak a nép rabszolgaságát és kihasználását akarja.

Lejegyezzem, hogy a „vallásszabadság” emlegetése mellett hogyan firkálják tele templomunk falát gyalázkodásokkal a vörösök?

Lejegyezzem, hogyan foglalták le maguknak összes iskoláinkat és kis vidéki templomainkat? Leírjam, hogyan törték föl templomunk ajtaját, hogy emberhez nem méltó viselkedéssel gyaláztatot hozzanak egy népre, mely szégyelli magát az idegenek előtt, hogy ilyesmire is képes?

Leírjam, hogyan bontanak le minden jobbmódú családi házat, hogyan sújtanak különadókkal szegényeket is? Hogyan dúskálkodnak a nép verejtékével kitermelt szerény anyagi javakban?

Szükségtelen. A nép már lát, és van érzéke meglátni a valóságot. Már tudja, hogy nincs egyenlőség: új urai rabszolgaként bánnak vele. Már tudja, hogy szabadsága elveszett. A rablóbandák, ha előjöttek, a fosztogatás után eltűntek. Most rendszeres rablás és fosztogatás folyik. „A kis rablók eltűntek” – mondják jelentősegteljesen...

Ezen talán búsulni kellene, de van min vigasztalódnia, és azon vigasztalódom.

Tegnap egy kis faluban voltam, ahol az egyházgondnok három éve aposztatált. Két fia kommunista, egyik tiszt a vörös hadseregben.

Uramfia, gondoltam, hogyan szállok majd meg ebben a házban? A templomot régen iskolának használják a vörösök. Hogyan fogad majd a család, melynek férfitagjai ateisták, és ellenségei az Egyháznak?

Az öreg egyházgondnok éppen szunyókált egy padon, mikor odaérkeztem. Eleinte tudomást sem vett rólam, bár fölkeltek. Később odajött, tartózkodóan és hűvösen üdvözölt.

Aztán eltűnt fiaival együtt. Az asszonyok léptek előtérbe.

Különös valami, de kezdünk úgy lenni, mint az evangéliumi idők elején. Mint Urunk körül az ingatag, félnék, tagadó apostolok, olyanok errefelé a férfiak nemegyszer. És mint Urunk körül az asszonyok, olyan hűségesek, kitartók, jámborok ezek az egyszerű kínai családanyák és fiatal lányok. Hogy ragaszkodásukat kifejezzék Istenhez és Egyházához, a maguk módján a lelküket is belefőzték abba a vacsorába, amit készítettek. A székem elhelyezése fölött vitába kezdtek, az evőpálcámat külön-külön végigtörölte mindegyik, és este az imát olyan harsogva imádkoztak, hogy hallhatta az egész vidék.

Másnap reggel megjelent vagy négy szomszédos község kereszténysége. A misehallgatók száma fölülmúlta a legjobb falu keresztényeinek számát is. Szentmise után megint elhalmoztak minden elképzelhető gyengédséggel és figyelemmel, és öt szentmisét kértek a béke és az egyensúly helyreállásáért...

Most itthon vagyok. Szent Ágoston püspök miséjét mondtam el, és kilépek a templomból. Ágoston püspök külön idöket látott, és nagyobb viharokat. Nekünk sem árt valami belőle. Csak legyen bennünk abból a lélekből, mely ezt a szentet fűtötte!

A templom ajtaja előtt egy akácfa hirtelen megállított. Zöld még az akác, mert csak ősz eleje van. A köd már ráhullott széttárt ágaira, de a nap már emelkedőben van, és szétszór minden árnyat. A fa koronája alatt valami nagyon ügyes pók hálót szőtt, és a reggeli harmat telegyöngyözte a háló finom szálait.

Háttérben a tűzpiros, diadalmas, gyönyörű nap áll, fölötte ez a szikrázó gyémántháló. Mintha Jézus Krisztust és Testét, a küzdő és vergődő Egyházat fonná dicsfénybe ez a természeti remek.

A vergődő Egyház: az igazak, a hűségesek és választottak élete ez a csillogó vigasz homlokodon, örök Vezérünk és édes Istenünk, Jézus Krisztus!